

PM Rotel I (Dnr KS 2024/547)

Betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)

Remissvar till Finansdepartementet
Remisstid den 11 juni 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som yttrande över Betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22) hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Stockholms stad lämnar på eget initiativ ett remissvar till finansdepartementet gällande *Betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)*.

Regeringen beslutade den 3 november 2021 att tillsätta en utredning av hanteringen av EU-medel i Sverige med syfte att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering av sådana medel.

Utredningens slutrapport, som lämnades till regeringen i mars 2024, innehåller i huvudsak följande förslag;

- Tillväxtverket får ansvar för regionala utvecklingsfonden, fonden för en rättvis omställning och Europeiska socialfonden+.
- Jordbruksverket får ansvar för handläggning och kontroll av areal- och djurbaserade stöd inom jordbruksfonderna istället för länsstyrelserna.
- länsstyrelsernas handläggning och prövning av projekt- och investeringsstöd inom europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling koncentreras till sex länsstyrelser, bland annat länsstyrelsen i Stockholm.
- De regionala strukturfondspartnerskapen ersätts av strategiskt orienterade partnerskap.
- Införande av en lagstadgad anmälningsskyldighet vid misstänkt brottslighet med EU-medel.
- Ekonomistyrningsverket får en mer främjande och förebyggande roll.

Det är primärt förändringar inom sammanhållningsfonderna som berör stadens verksamheter, och det är förslag inom dessa områden som ärendet belyser.

För partnerskapen under sammanhållningspolitiken föreslås ett stegvist införande med start den 1 juli 2025. Den nya lagen om ett effektivt skydd för vissa EU-medel föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret och remitterats till Stockholms Stadshus AB, som i sin tur underremitterat förslaget till dotterbolaget Stockholm Business Region AB.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till att fonderna under sammanhållningspolitiken förvaltas av en myndighet och vill även framföra att det är viktigt att ett nationellt program inom Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) inte leder till att en lägre andel medel avsätts till storstads- och tillväxtregioner. Stadsledningskontoret anser att det föreligger en risk för att det regionala och lokala perspektivet i såväl analys, utformande och genomförandet av sammanhållningspolitikens fonder minskar som en konsekvens av införande av regionala referensgrupper om dessa inte involveras genomgående i arbetet.

Stockholms Stadshus AB är i huvudsak positiv till utredningens förslag och delar Stockholm Business Region AB:s uppfattning att det finns vissa utmaningar med förslaget om att minska antalet program inom Europeiska Regionala Utvecklingsfonden, exempelvis att de regionala skillnader som finns i Sverige behöver omhändertas i de färre antal program som föreslås. Vidare bedömer bolaget att det är positivt med en lagstadgad anmälningsskyldighet vid misstänkt brottslighet med EU-medel.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag är försiktigt positiv till förslaget att förvaltningen av EU-fonderna inom sammanhållningspolitiken ska organiseras av en myndighet. En sådan förändring kan ge möjligheter till mer enhetliga processer och ett bättre samarbete mellan fonderna. Det är dock viktigt att arbetet med att förenkla ansökningsförfaranden och främja samarbete mellan olika projekt prioriteras. Samtidigt anser jag att det fortsatt behöver finnas en tydlig lokal förankring och kompetens inom varje fonds verksamhetsområde.

EU-medel är en betydelsefull tillgång för Stockholm för att kunna möjliggöra finansiering av innovations- och verksamhetsutveckling som gynnar staden, men som inte alltid ryms i ordinarie budget. Det är därför viktigt att en justering av antalet program inom Europeiska Regionala Utvecklingsfonden inte riskerar att få negativa konsekvenser för Stockholm genom minskad tilldelning för storstadsregioner. Jag

förutsätter därför att ansvarig myndighet säkerställer att storstadsregioner inte missgynnas av förändringen och att regionala behov och skillnader beaktas.

Jag anser också att det är avgörande att det finns flexibilitet i fondförvaltningen för att snabbt kunna anpassa sig till samhällsförändringar, vilket ofta kräver omedelbara åtgärder från oss kommuner.

Slutligen välkomnar jag ett större fokus på effektivitet och rättssäkerhet i förvaltningen av EU-medel. Att motarbeta alla former av välfärdsbrott är avgörande, och jag är därför positiv till förslaget om införandet av en lagstadgad anmälningsskyldighet vid misstänkt brottslighet med EU-medel.

I övrigt hänvisar jag till denna promemoria som svar på remissen.

Stockholm den 29 maj 2024

Karin Wanngård

Bilaga

Remiss - Betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22), dnr KS 2024/547-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste investeringsverktyg för att skapa tillväxt, sysselsättning, minska regionala och lokala skillnader och öka jämlikheten mellan EU:s medlemsstater. Genom sammanhållningspolitiken ger EU finansiellt stöd till lokala och regionala projekt via de Europeiska fonderna för tillväxt och sysselsättning. Dessa fonder står idag för en tredjedel av EU:s totala budgetram.

Genom flernivåstyrelse och partnerskapsprincipen delas ansvaret för genomförandet av sammanhållningspolitiken mellan EU, nationell och regional nivå. Det EU-rättsliga regelverket anger att medlemsstaterna för varje program ska organisera och genomföra ett omfattande partnerskap i enlighet med principen om flernivåstyrelse och med en nedifrån och upp-strategi. Partnerskapsprincipen innebär att det ska finnas ett nära samarbete mellan offentliga myndigheter på nationell, regional och lokal nivå i medlemsstaterna och med den privata och den tredje sektorn. Partnerna ska vara aktivt involverade i hela programcykeln – i utformning, genomförande, övervakning och utvärdering. Detta även för att uppnå sammanhållningspolitiken mest centrala syfte – att säkerställa att de regionala investeringarna är så effektiva och ändamålsenliga som möjligt.

Tillväxtverket som förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken

Utredningen föreslår att ansvaret för hanteringen av Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+ och Fonden för en rättvis omställning samlas hos Tillväxtverket, och att Svenska ESF-rådet därmed avskaffas.

Förslaget baseras på en analys om att framtidens fondförvaltning behöver vara flexibel för att hantera tillkommande uppgifter och förändrad politisk inriktning. Genom att samla fonderna vid en förvaltande myndighet menar utredningen att synergier mellan fonderna kan tillvaratas, att skalfördelar tillskapas samt att likvärdig hantering stärks.

Antalet program inom ERUF bör minska

Utredningen föreslår att Europeiska regionala utvecklingsfonden – ERUF, ska omorganiseras från dagens åtta regionala och enskilda nationella program till ett samlat, nationellt program. Utredningen framför att det ger en större flexibilitet genom att det möjliggör omfördelning mellan regioner, och minskad risk att inte kunna ta del av tilldelad budget vid lägre utbetalningstakt än vad programmet anger. Ett nationellt program ger också förutsättningar för att i större utsträckning kraftsamla kring ett antal större projekt och utvecklingsområden.

Förslag till förändring av systemet med regionala strukturfondspartnerskap: regionala referensgrupper

De regionala strukturfondspartnerskapen har granskats av Riksrevisionen och av Kommissionens revisorer. Riksrevisionen bedömde 2020 att det finns flera problem med systemet med bristande förutsättningar för ett effektivt genomförande, behov av

förtydligande av ansvarsfördelning mellan aktörer och bristande krav på hur partnerskapen ska genomföra sitt arbete. Kommissionens revisorer uttryckte 2023 kritik mot det faktum att förvaltande myndighet är bunden av strukturfondspartnerskapens prioriteringar och framhöll att detta inte är förenligt med det EU-rättsliga regelverket kring förvaltande myndighets roll och ansvar.

Dagens strukturfondspartnerskap är fristående organ utan organisatorisk koppling till förvaltande myndighet. För att uppnå en större grad av enhetlighet och öka förutsättningar för en effektiv administration föreslår utredningen att partnerskapen istället ska utgöra särskilda organ inom förvaltande myndighet, regionala referensgrupper.

De regionala referensgrupperna föreslås få en renodlad strategisk roll medan förvaltande myndighet får ett större ansvar för det förberedande och administrativa arbetet runt partnerskapen. Detta innebär bland annat att förvaltande myndighet bistår med ett sekretariat. Dagens åtta strukturfondspartnerskap skulle därmed ersättas av åtta särskilda rådgivande organ inom Tillväxtverket, utan självständig beslutanderätt.

Utredningens förslag innebär att partnerskapen får en annan roll i systemet, att de kommer in tidigare i processen och att fokus ligger på det strategiska arbetet med analys, utlysningssplaner och utlysningar. Samtidigt upphör partnerskapens inflytande över prioriteringsarbetet. Förvaltande myndighet ansvarar för beredning och beslutsfattande, men ska samråda med berörd region inför beslut om tilldelning av medel.

Utredningen anser att regeringen även framöver ska utse ordförande i partnerskapen, och att övriga ledamöter bör utses av förvaltande myndighet, där de ledamöter som är förtroendevalda representanter för kommuner och regioner i berörda län ska vara i majoritet.

Utredningen bedömer även att det kan finnas ett värde i att tonvikten ligger på smalare och spetsigare utlysningar som tar tydligt avstamp i den strategiska analysen för att inkomna ansökningar ska hålla hög kvalitet och svara mot den regionala behovsbilden.

Om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden+ även fortsättningsvis ska hanteras av två förvaltande myndigheter framför utredningen som alternativ att regionala strukturfondspartnerskap ersätts av ett system med strategiska samverkansgrupper, fristående från förvaltande myndighet. Även detta alternativ innebär att partnerskapen får en strategisk roll med fokus på utlysningssplaner och utlysningstexter, samt att förvaltande myndighet samråder med berörd region inför beslutsfattandet. Den främsta skillnaden är således att partnerskapen har egna sekretariat som är placerade hos regionerna i enlighet med dagens upplägg.

Remissammanställningen

Ärendet har initierats av till stadsledningskontoret och remitterats till Stockholms Stadshus AB, som i sin tur underremitterat förslaget till dotterbolaget Stockholm Business Region AB.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Tillväxtverket som förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken

Stockholms stad ställer sig positiv till att fonderna under sammanhållningspolitiken förvaltas av en myndighet. Med en ansvarig myndighet ges större möjlighet till enhetliga processer, bättre översikt och synergieffekter mellan de olika fonderna. Stockholms stad framhåller att den förvaltande myndigheten ska ta tillfället i akt att se över möjligheter till enklare ansökningsförfaranden och hantering av projekt, samt sörja för en tydligare och mer genomförbar synergimöjlighet dem mellan. Det viktigaste i denna förändrade struktur är dock att en förvaltande myndighet fortfarande har regional och lokal förankring samt bibehållen kompetens inom respektive fonds verksamhetsområde. Nya samverkansformer med aktörer på regional och lokal nivå kan därmed behöva utvecklas och förstärkas.

Att organisera fondförvaltningen så att den tillåter viss flexibilitet är centralt för att möta nya behov som uppstår i samband med en snabb samhällsomvandling. Stockholms stad understryker att det ofta är kommuner som behöver agera i samband med hastigt påkomna förändringar som innebär snabba omställningar och nya strukturer för att bemöta nyuppkomna behov. Staden ser därför positivt på att en översyn görs som även främjar en flexibilitet i fondförvaltningen.

Antalet program inom ERUF bör minska

Införandet av ett, samlat nationellt program inom ERUF ställer stora krav på förvaltande myndighets lyhördhet, kompetens och respekt för de regionala skillnaderna och behoven i Sverige.

Stockholmsregionen är en av Europas snabbast växande huvudstadsregioner. Här finns framstående forskning inom life science, klimat- och miljö, en stor tillverkningsindustri samt framstående kluster med tech-bolag. Medel från EU:s fonder för tillväxt och sysselsättning är ett viktigt stöd för att fortsatt vara en ledande, innovativ och hållbar region som kan bidra till EU:s globala konkurrenskraft såväl som oberoende försörjningskedjor.

Stockholms stad vill framföra att det är viktigt att ett nationellt program inte leder till att en lägre andel medel avsätts till storstads- och tillväxtregioner.

Sammanhållningspolitikens utformning från och med 2028 planeras just nu i EU:s institutioner och förhandlas under 2025. Stockholms stad anser det lämpligt att invänta dessa förhandlingar och därefter besluta hur medelsfördelningen i Sverige ska ske.

Förslag till förändring av systemet med regionala strukturfondspartnerskap: regionala referensgrupper

Utredningen föreslår att de regionala strukturfondspartnerskapen avvecklas, och att regionala referensgrupper istället införs hos den förvaltande myndigheten. Stockholms stad instämmer med utredningens förslag att partnerskapen generellt bör få ett mer strategiskt ansvar, men anser att det föreligger en risk för att det regionala och lokala perspektivet i såväl analys, utformande och genomförandet av sammanhållningspolitikens fonder minskar.

Den regionala referensgruppens roll måste vara tydligt reglerad. Ledamöter och sekretariat bör involveras i såväl analysarbete och i framtagande av utlysningssplan som i utformandet av utlysningstexter samt i konsultation om regional förankring vid bedömning av inkomna ansökningar. Vid ett eventuellt införande av ett sekretariat på förvaltande myndighet är det viktigt att strukturera detta på ett sätt som möjliggör beredning och samordning av tjänstepersoner som stödjer de förtroendevalda representanterna i den regionala referensgruppen. Genom denna regionala struktur säkerställs bred verksamhetsförankring, samverkansaspekter samt lokal projektkompetens, aspekter som inte kan förväntas av förtroendevalda representanter att förmedla.

Stockholms stad delar inte utredningens framförande om värdet i tonvikt på smalare och spetsigare utlysningar. Staden framför vikten av att utlysningar fortsatt har en bred ansats, för att möjliggöra projektutveckling inom områden eller mot målgrupper som kan ha förbisetts i en föregående behovsanalys eller som uppstått vid hastig samhällsomvandling.

Utredningen framför att de organisatoriska förändringar som föreslås bör vara fullt genomförda i samband med att nästa programperiod startar 2028, samt att ny organisation för partnerskapen under sammanhållningspolitiken föreslås införas stegvis med start den 1 juli 2025. Stockholms stad vill understryka vikten av att det stegvisa införandet av en ny organisation sker med stor omsorg om att systemet kan verka effektivt. Det föreligger risk att en omorganisation under innevarande programperiod kommer att påverka både kommande utlysningar, där strukturfondspartnerskapen har en framstående roll för inriktning, samt möjlighet att förmedla de medel som finns tillgängliga under programperioden.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 7 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen är i huvudsak positiv till utredningens förslag som förhoppningsvis leder till ökad effektivitet i förvaltningen av EU-medel. Koncernledningen delar dotterbolaget Stockholm Business Region ABs uppfattning att det finns vissa utmaningar med utredningens förslag om att minska antalet program inom Europeiska Regionala Utvecklingsfonden, exempelvis att de regionala skillnader som finns i Sverige behöver omhändertas i de färre antal program som föreslås.

Alla former av välfärdsbrott ska beivras. Koncernledningen bedömer att det är positivt med en lagstadgad anmälningsskyldighet vid misstänkt brottslighet med EU-medel.

Koncernledningen menar att utlysningar som görs av EU-medel även fortsättningsvis ska ha en bred ansats och delar därmed inte utredningens förslag om smalare och spetsigare utlysningar.

Det förändrade ansvaret för Jordbruksverket och Länsstyrelserna har koncernledningen ingen synpunkt på.

Underremiss

Stockholm Business Region AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget ser positivt på utredningens syfte, att finna en organisering av den statliga förvaltningen som kan bidra till ökad rättssäkerhet och effektivitet där en tydlig ansvars- och uppgiftsfördelning mellan olika myndigheter ger bättre förutsättningar för samverkan och helhetsperspektiv. Bolaget ser att en mer överskådlig förvaltning förenklar kontakterna och förbättrar servicen för medborgare, kommuner och företag.

Bolaget är positivt inställda till utredningens förslag 7.6.2 Tillväxtverket som förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken: Ansvaret att vara förvaltande myndighet för programmen inom Europeiska socialfonden+, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning läggs på Tillväxtverket. Bolaget understryker vikten av att Tillväxtverkets uppdrag och antalet aktörer som myndigheten behöver samverka med på nationell nivå breddas samt att nya samverkansformer med aktörer på regional och lokal nivå utvecklas och förstärks.

Bolaget ser dock att det finns vissa utmaningar med utredningens förslag som beskrivs i kapitel 7.6.4 att antalet regionala program inom Europeiska regionala utvecklingsfonden bör minska under kommande programperiod samt att ett program med regionala indikativa budgetramar är mer effektivt och ändamålsenligt. Bolaget vill i detta sammanhang belysa att det ställer stora krav på lyhördhet och respekt för de regionala skillnader som finns inom Sverige om alla behov ska omfattas av ett färre antal program. Det finns en risk om detta inte omhändertas i utformningen av

detta program eller de strukturer som ska ansvara för förberedelser av utlysningen att regionala skillnader kan osynliggöras. Stockholms roll som huvudstad och tillväxtmotor för Sverige kan i detta ställas mot andra regioners behov vilket tenderat att missgynna Stockholmsregionens behov i tidigare strukturfondsarbeten. Det är viktigt att poängtera att storstadsperspektivet är viktigt i utvecklingen av regionala stödstrukturer samt att det är av vikt att kunna koppla ihop stad och land för att skapa förutsättningar för att hela landet ska leva. Stockholms stad bedriver sedan många år tillbaka kommunalöverskridande samarbete inom partnerskapsprojektet Stockholm Business Alliance (SBA), där 55 kommuner från nio län samverkar och positionerar Stockholmsregionen internationellt för att attrahera investeringar, etableringar och talanger. Så precis som utredningen konstaterar så kan det finnas andra sätt att dela in och avgränsa program och handlingsplaner framåt.

Bolaget delar bedömningen att partnerskapens roll- och ansvarsfördelningen i systemet behöver ses över och tydliggöras enligt utredningens förslag 7.8.1. SBR är positiva till att partnerskapet integreras hos Tillväxtverket som samordnande och förvaltande myndighet. Viktigt att säkerställa att kommunerna får förutsättningar att ingå i de regionala referensgrupper som föreslås tillsättas. Annars riskerar utredningens förslag att än mer minska kunskapen om lokala näringslivets behov och förutsättningar samt minska mottagarkapaciteten.

Bolaget ser att förslaget tenderar till att minska den regionala kompetensen när beslut ska fattas kring tilldelning av projektmedel och föreslår att detta förtydligas. Den regionala och lokala kompetensen bör lyftas in mer i bedömningen och bolaget ser en styrka i dagens struktur där regionala partnerskapen har möjlighet att bidra i bedömningen.

Bolaget vill framhålla vikten av att samråd och dialog även behöver ske på regional nivå mellan aktörer i systemet som t ex länsstyrelse, region, kommunförbund, kommun, företagsfrämjare m.fl. för det regionala strategiska tillväxtarbetet. Även detta kan hanteras och samordnas av Tillväxtverket.